

Формування загальнолюдських цінностей як важливої складової особистості майбутнього вчителя

Статтю присвячено проблемі формування загальнолюдських цінностей майбутнього вчителя, зокрема валеологічних. Виклад матеріалу супроводжується статистичними даними та власними спостереженнями.

Ключові слова: загальнолюдські цінності, культура здоров'я, виховання та самовиховання, здоровий спосіб життя.

XXI принесло людству поряд з визначними відкриттями в галузі науки і техніки нову епоху – епоху невизначеності, тривоги і ризику. У сучасному техногенному суспільстві перед особистістю постає проблема вибору життєвих цінностей. Людина залежить від того, чим вона володіє. А коли втрачає це володіння – втрачає все, тобто регресує. Залежно від розуміння кожним змісту людського існування і формується розуміння цінності. Європейський вибір України є одним із найважливіших чинників державної незалежності, політичної стабільності та економічного розвитку країни. На сьогодні особливого значення набуває розвиток гуманітарного потенціалу суспільства й інтелектуальний капітал.

Вивченню проблем життєвих цінностей присвячено наукові дослідження Б.Додонова, М.Вебера, Д.Леонтьєва, А.Маслоу, К.Роджерса, Е.Фромма та ін..

Головними цінностями сучасного соціуму, на думку Е.Фромма, є гроші, престиж і влада, які стають домінуючими спонукальними мотивами і цілями в житті кожного, адже традиційний гуманізм втратив своє змістове значення.

Звернімося до філософського трактування змісту цінності. У «Вікіпедії» знаходимо: «Цінністю вважається будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини, заради якого вона діє, витрачає сили, заради якого живе» [1].

---

⁶ Білоконний Сергій Петрович, кандидат педагогічних наук; старший викладач; Криворізький національний університет

Гуманітарний потенціал, на думку вітчизняних дослідників, визначається, насамперед, рівнем фізичного і психологічного здоров'я нації, її соціального добробуту, а вже потім рівнем духовності, інтелектуального розвитку та рівнем психологічної єдності, гуманітарної активності [2, с. 7].

У численних наукових працях українських фахівців (І.Бех, Н.Гармаш, В.Громовий, Л.Кондрашова, А.Кузьмінський, З.Курлянд, В.Кремень, П.Щербань та ін.) звертається увага на ціннісні орієнтації сучасної студентської молоді. На думку дослідників, сьогодні в Україні спостерігається девальвація цінностей, якій сприяє насамперед соціальна диференціація суспільства, що здійснюється в освіті, навчанні, культурі тощо. На разі залишається недостатньо дослідженою проблема валеологічних цінностей як важливої складової особистості майбутнього вчителя.

Погіршення стану здоров'я студентської молоді є актуальною проблемою сучасності та пов'язане, на нашу думку, з низьким рівнем їхньої культури здоров'я як світоглядної орієнтації, недостатньо повним, регулярним та вчасним медичним обстеженням, безвідповідальним ставленням самих студентів до свого здоров'я, недостатнім впровадженням здоров'язбережувальних заходів у навчально-виховний процес вищої педагогічної школи, відсутністю належної уваги викладачів до збереження здоров'я студентів. Все вищезазначене підсилюється великим навчальним навантаженням студентів при недостатній фізичній активності, емоційним та психологічним напруженням під час заліково-екзаменаційних сесій, відсутністю матеріальних можливостей для оздоровлення під час канікул. Не викликає сумніву той факт, що погіршення стану здоров'я студентів обмежує їхні можливості професійного самовизначення, самовиховання та самореалізації, а добре здоров'я є дієвим чинником успішності навчання та високої працездатності.

Проблему збереження здоров'я молоді вивчали І.Авратинський, І.Боднар, Є.Бурденюк, Л.Буцька, О.Дубогай, П.Євстратов, І.Іванова, Р.Кичма, Р.Левін, С.Мединський, Ю.Мосейчук, Л.Сущенко, Л.Соловйова, С.Тимцуник та ін.. Сьогодні, за статистичними даними, лише 10% населення України від 16-ти років регулярно займаються спортом, ще 10% - епізодично. Фізична пасивність характерна для більшості людей працездатного та похилого віку (відповідно 86% та 97%). Україна значно поступається середньоєвропейським показникам (майже кожен другий європейець долучається до занять спортом: у Фінляндії – 82%, Швеції – 70% , Великій Британії - 66% населення).

Аналіз стану здоров'я студентської молоді свідчить про те, що майже 90% з них мають відхилення стану здоров'я, близько 50% - незадовільну фізичну підготовку. Лише протягом останніх років майже на 40% збільшилася кількість студентської молоді, віднесеної за станом здоров'я до спеціальної медичної групи [2, с. 47].

Розв'язання проблеми збереження здоров'я молоді завжди було, є і буде найважливішим і найскладнішим завданням людства, оскільки саме воно визначає її можливості жити повноцінним та щасливим життям. Науковці (М.Солопчук, Г.Бесарабчук, Р.Чаплінський та ін.) стверджують, що сучасне життя вимагає від майбутніх фахівців дбати про стан свого здоров'я, самостійно займатися фізичними вправами, мати психофізичну готовність до життєдіяльності й праці відповідно до обраної професії та бути конкурентноспроможним [3, с.4].

Ряд дослідників (С.Філь, О.Худолій, Г.Малка та ін.) погіршення стану здоров'я молоді пов'язують з кризою в національній системі виховання населення, а її причинами визначають «знецінення соціального престижу здоров'я, фізичної культури і спорт у; відставання від сучасних вимог усіх ланок підготовки і перепідготовки фізкультурних кадрів; недооцінка в навчальних закладах соціальної, оздоровчої та виховної ролі фізичної культури і спорту; залишковий принцип її фінансування» [4 , с.138].

Ситуація, що склалася зі станом здоров'я студентів в Україні, безумовно, пов'язана з відсутністю соціального замовлення на фізичну готовність майбутніх спеціалістів до інтенсивної праці; нерозумінням самими студентами значущості фізичного виховання як важливої складової освітнього процесу; низька мотивація молоді до фізичного, духовного і соціального вдосконалення, підтримання здорового способу життя. Науковці головними причинами погіршення здоров'я студентів визначають фізичні, психологічні перевантаження, стресові ситуації, втому, зниження творчої активності і якості пізнавальної діяльності. О.Швидкий, досліджуючи проблему охорони здоров'я студентів, виявив такі причини погіршення стану їх здоров'я під час навчання: порушення раціонального добового режиму дня (66,8%); недостатня тривалість щоденного перебування на свіжому повітрі (70,4%) та сну (64,5%); низька рухова активність і фізичне навантаження(64,9%); порушення режиму харчування (86,3 %); проживання у родинах з несприятливим психологічним кліматом (22,1%); мають шкідливі звички (21,7%). Захворюваність студентів характеризується хвилеподібною динамікою: переважають хвороби органів дихання (75,6%); є тяжіння до зростання їх хронізації [5, с.17].

Наші спостереження свідчать, що професійна підготовка педагогічних кадрів (щоденна навчальна робота, заліково-екзаменаційні сесії, виробничі практики, систематична самопідготовка й самовиховання) потребує від студента доброго здоров'я. Саме це обумовлює необхідність того, що майбутні вчителі повинні працювати над формуванням власної культури здоров'я як світоглядної орієнтації та готуватися до виховання здорового способу життя у своїх учнів. Для розв'язання цього завдання М.Овчиннікова та В.Ткаченко пропонують: навчання основних аспектів культури здоров'я, шляхів і засобів її реалізації; виховання особистості, яка об'єднає духовне багатство, моральну чистоту та фізичну досконалість; створення фундаменту фізичного здоров'я, на якому базується психічне здоров'я. Досвід роботи у вищій педагогічній школі дозволяє констатувати, що ситуація, яка склалася зі станом здоров'я молоді, пов'язана з тим, що вихованню культури здоров'я як світоглядної орієнтації у навчальних закладах приділяється мало часу або взагалі не приділяється. Заняття з фізичного виховання в основному спрямовані на розвиток у студентів фізичних якостей, хоча найважливішим, на нашу думку, є навчання їх зберігати своє здоров'я, керувати цим процесом, контролювати свій стан здоров'я, знати та вміти застосовувати індивідуальну систему оздоровлення. Ми переконані, що проблема збереження здоров'я студентів може бути вирішена позитивно лише з позицій державного підходу, добре організованого виховного процесу з турботою про збереження здоров'я та міжгалузевою інтеграцією педагогіки, психології, медицини, валеології, фізичного виховання.

Подолати проблему формування культури здоров'я та покращення стану здоров'я під силу самим студентам. Для цього вони повинні змінити свої звички і поведінку та адаптувати власну культуру відповідно до вимог сьогодення. Орієнтація майбутнього вчителя на здоровий спосіб життя визначає результативність його зусиль у збереженні здоров'я, забезпечить повноцінне виконання біологічних, соціальних та професійних функцій у життєдіяльності.

Отже, в сучасних умовах валеологічні орієнтації студентської молоді як складової загальнолюдських цінностей повинні стати потребою. Сучасні вимоги до підготовки освітянських кадрів вимагають активізації фізкультурно-оздоровчої роботи у вищих навчальних закладах; формування у студентів культури здоров'я як світоглядної орієнтації у структурі цілісного навчально-виховного процесу вищої педагогічної школи. Вважаємо, що валеологічні цінності можуть виступати психозахисним механізмом особистості, її індивідуальної ідентифікації.

Дана стаття не претендує на повне і всебічне розкриття всіх аспектів проблеми. Тому перспективними напрямками подальших наукових студій вважаємо: виявлення загальних тенденцій формування ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів не лише у процесі навчання, а й під час виробничих практик.

Література

1. Вікіпедія // uk. Wikipedia.org.ua.
2. Болюбаш Я. К. Вища освіта України – Європейський вимір: стан, проблеми, перспективи / Я. К. Болюбаш. – К.: Вища школа, 2008. – 128с.
3. Солопчук М. С. Фізичне виховання студентської молоді: методич. посіб. /М. С. Солопчук, Г. В. Бесарабчук, Р. Б. Чаплінський. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський ДПУ, 2003. – 74с.
4. Філь С. М. Історія фізичної культури: навч. посіб. /С.М.Філь, О. М. Худолій, Г. В. Малка; за ред. проф. С.М.Філя. – Харків: ОВС, 2003. – 160 с.
5. Швидкий О. В. Гігієнічна оптимізація навчання і заходи щодо охорони здоров'я студентів: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук: спец. 14.02.01/ О. В. Швидкий / – Донецьк: Дон НУ, 2003. – 18 с.

Belokonnyi S.

Creatig human values as the main component of future teacher personality.

Kryvyi Rih National University, Kryvyi Rih, Ukraine

The article is dedicated to the question of creating valuable traits of a future teacher personality. Valeological orientation of higher school students is considered by the author as the important component of human values. The reasons of a low level of a health culture of modern Ukrainian students are defined on the basis of a scientific literature analysis and the author of a observations. The importance of creating the health culture and the healthy way of life of a future teacher is grounded as valeological values which promote successful professional activity.

Keywords: *personality of a teacher, human values, valeological values, health culture, healthy way of life.*